

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Departament Badań Społecznych i Warunków Życia

Notatka informacyjna

WYNIKI BADAŃ GUS

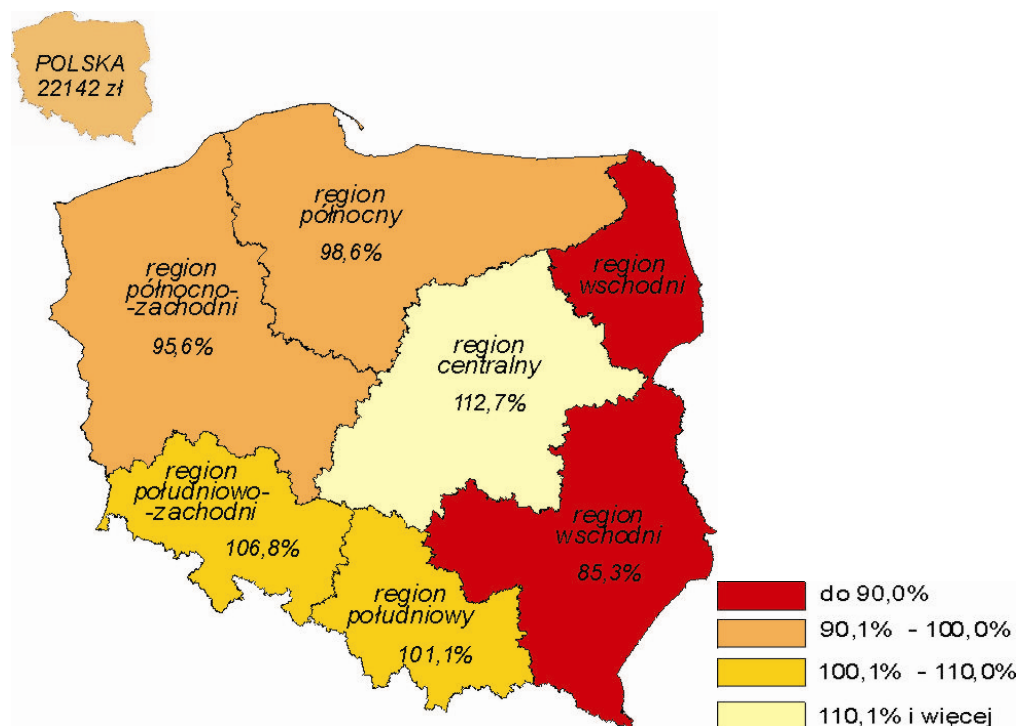
**Europejskie badanie dochodów i warunków życia
(EU-SILC) w 2010 r.¹**

EU-SILC - PODSTAWOWE WSKAŹNIKI SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ

Głównym celem wprowadzenia Europejskiego Badania Dochodów i Warunków Życia (EU-SILC)² w krajach członkowskich jest dostarczenie porównywalnych dla krajów Unii Europejskiej danych dotyczących różnych aspektów poziomu życia, w tym dochodów, ubóstwa i społecznego wykluczenia. Badanie EU-SILC jest również ważnym źródłem danych do monitorowania realizacji celów europejskiej Strategii „Europa 2020”.

Zróżnicowanie dochodów

Wskaźnik zróżnicowania poziomu dochodów³ w gospodarstwie domowym wg regionów (NTS1)

¹ Dane w notatce dla krajów Unii Europejskiej za rok 2010 są danymi wstępnymi, ponieważ nie zawierają wskaźników dla Cypru i Irlandii. Źródłem danych jest Eurostat.

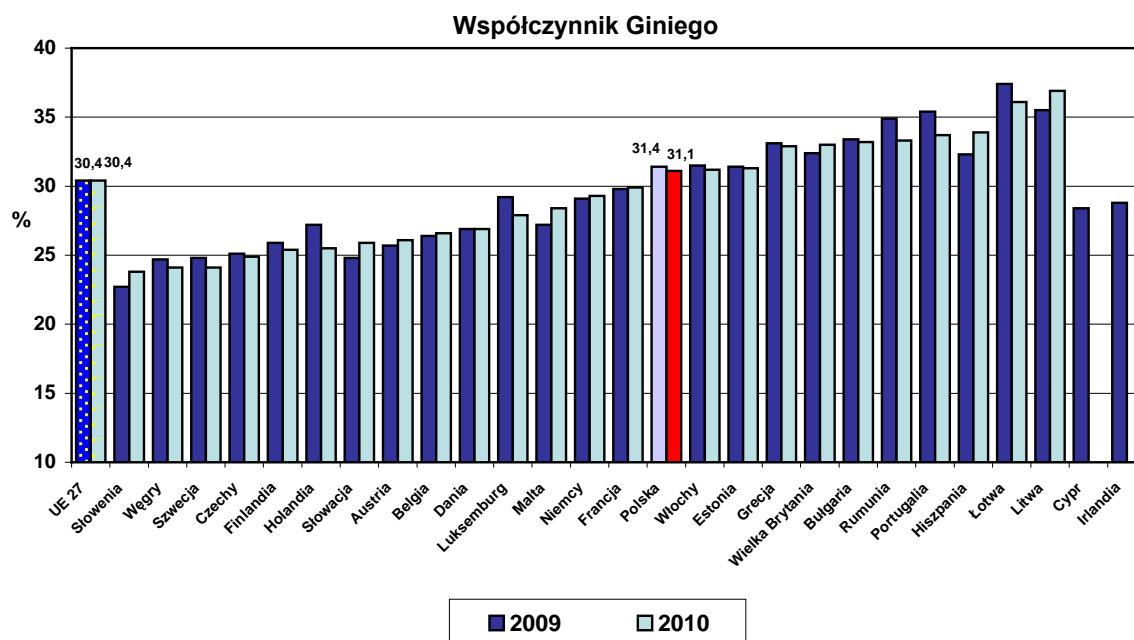
² Organizacja i metodologia badania EU-SILC (European Union Statistics on Income and Living Conditions) regulowana jest rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1177/2003 z 16 czerwca 2003 r. (ze zmianami zawartymi w rozporządzeniu nr 1553/2005) dotyczącym statystyki dochodów i warunków życia ludności (EU-SILC) oraz korespondującymi z tym aktem prawnym rozporządzeniami Komisji Europejskiej. Badanie EU-SILC zostało wdrożone przez GUS w 2005 r.

³ Wskaźnik zróżnicowania poziomu dochodu definiowany jest jako iloraz dochodu do dyspozycji dla danego przekroju (w tym wypadku dla regionu) do dochodu do dyspozycji dla Polski ogółem. Wartość wskaźnika równa 100 przypisana jest dochodowi do dyspozycji dla Polski ogółem.

Zgodnie z przyjętą przez Eurostat metodologią do pomiaru sytuacji dochodowej gospodarstwa domowego oraz analiz ubóstwa wykorzystywany jest roczny ekwiwalentny dochód do dyspozycji⁴. W badaniu EU-SILC 2010 zebrano informacje o sytuacji gospodarstw domowych w 2009 roku. Przeciętny roczny ekwiwalentny dochód do dyspozycji w gospodarstwie domowym w Polsce wyniósł 22142 zł i wzrósł o 5,4% w stosunku do roku poprzedniego.

W ujęciu regionalnym (NTS1) najwyższy roczny ekwiwalentny dochód do dyspozycji odnotowano w regionie centralnym (woj. mazowieckie i woj. łódzkie) – 112,7% wartości średniej dla Polski, a najniższy w regionie wschodnim (woj. podlaskie, woj. lubelskie, woj. podkarpackie, woj. świętokrzyskie) – 85,3% wartości średniej dla Polski.

Współczynnik Giniego⁵ jest powszechnie stosowaną miarą nierówności rozkładu dochodów. Im wyższa jest wartość wskaźnika, tym większy jest stopień koncentracji dochodów, a tym samym większe nierówności osiągniętych dochodów.

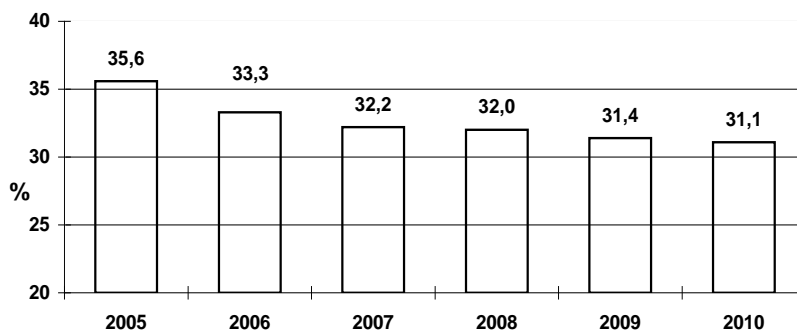
Wśród krajów Unii Europejskiej Polska, pod względem wartości współczynnika Giniego, plasuje się między takimi państwami jak Niemcy, Francja, Włochy i Estonia. W 2010 r. najmniejsze zróżnicowanie dochodów odnotowano w Słowenii (23,8%), zaś największe na Łotwie i Litwie (ok. 36%).

⁴ Dochód do dyspozycji definiowany jest jako suma dochodów pieniężnych (w przypadku dochodów z pracy najemnej uwzględniających dodatkowo korzyści niepieniężne związane z użytkowaniem samochodu służbowego) netto (po odliczeniu zaliczek na podatek dochodowy, podatków od dochodów z własności, składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne) wszystkich członków gospodarstwa domowego pomniejszona o: podatki od nieruchomości, transfery pieniężne przekazane innym gospodarstwom domowym oraz rozliczenia z Urzędem Skarbowym.

Przy obliczeniach wyników z zakresu dochodów zastosowano zmodyfikowaną skalę ekwiwalentności OECD. Skala ta obliczona jest w sposób następujący: 1 – dla pierwszej osoby dorosłej w gospodarstwie, 0,5 – dla każdego następnego dorosłego członka gospodarstwa, 0,3 – dla każdego dziecka w wieku poniżej 14 lat.

⁵ Współczynnik Giniego - wskaźnik koncentracji dochodów; przyjmuje wartość pomiędzy 0 a 1 (lub jeśli pomnożymy ją przez 100, między 0 a 100). Wskaźnik ten osiągnąłby wartość zero (rozkład jednorodny), gdyby wszystkie osoby miały ten sam dochód, natomiast wartość 1, gdyby wszystkie osoby poza jedną miały dochód zerowy.

Współczynnik Giniego w Polsce

Rozmiar ubóstwa oraz wykluczenia społecznego na podstawie badania EU-SILC jest mierzony dla wszystkich krajów Unii Europejskiej następującymi wskaźnikami:

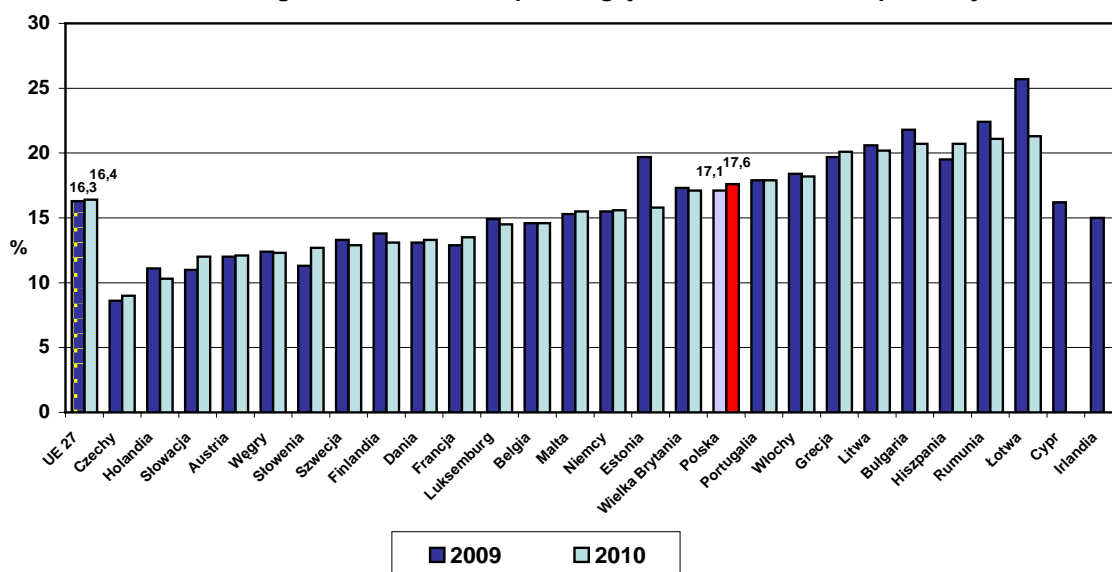
- zagrożenia ubóstwem,
- deprivacji materialnej,
- osób żyjących w gospodarstwach o niskiej intensywności pracy.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem⁶

W 2010 roku 16,4% ludności w Unii Europejskiej było zagrożonych ubóstwem. Oznacza to, że ich dochody po uwzględnieniu transferów społecznych były poniżej granicy ubóstwa⁷.

Od 2005 r. odsetek osób zagrożonych ubóstwem w UE waha się między 16% i 17%. Najwyższy odsetek zagrożonych ubóstwem w 2010 roku był na Łotwie (21,3%), Rumunii (21,1%), Hiszpanii i Bułgarii (20,7%), a najniższy w Republice Czeskiej (9%) i Holandii (10,3%).

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych

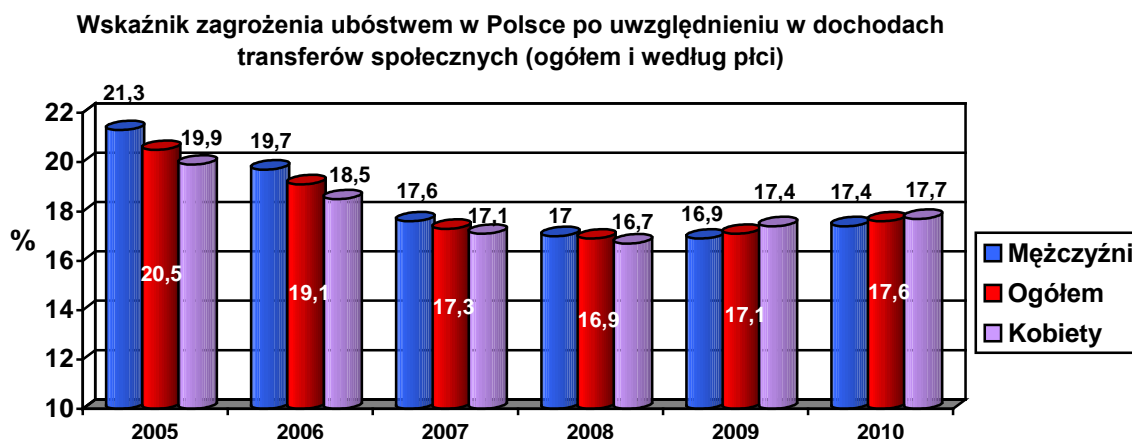
⁶ Wskaźnik zagrożenia ubóstwem to procent osób, których dochód ekwiwalentny do dyspozycji jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% krajowej mediany ekwiwalentnych rocznych dochodów do dyspozycji.

⁷ Granicę ubóstwa przyjmuje się na poziomie 60% mediany dochodów w danym kraju

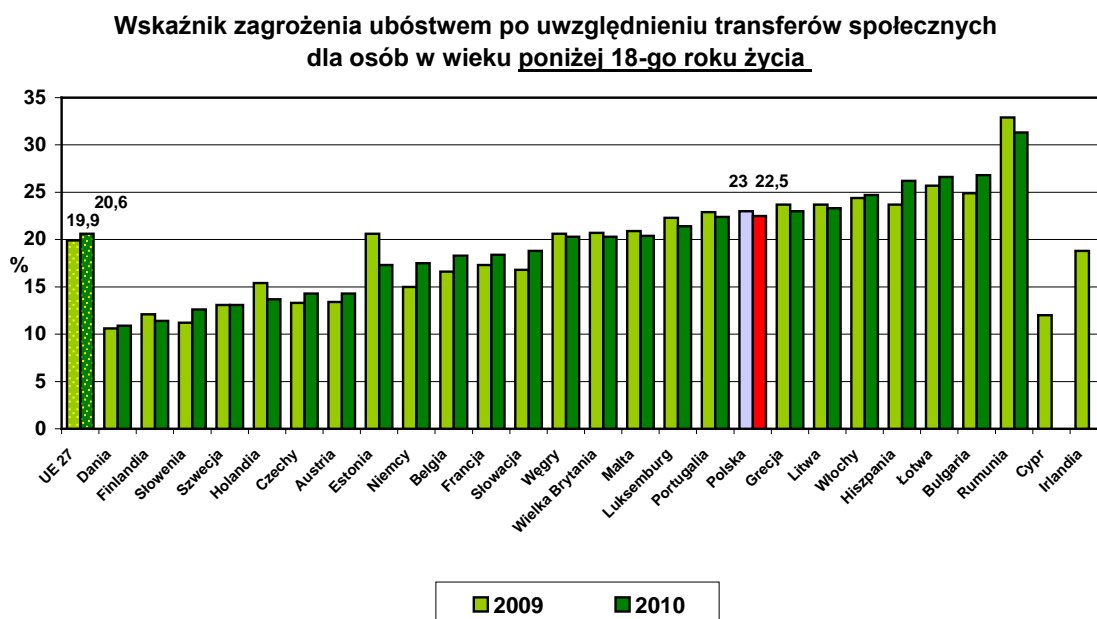
W Polsce w 2010 roku 17,6% ludności było zagrożonych ubóstwem, w porównaniu z 17,1% w 2009 roku. Wysokość granicy ubóstwa dla jednej osoby wynosi 11439 zł, a dla rodziny z dwójką dzieci - 24021 zł rocznie.

Ogółem w Unii Europejskiej wskaźnik zagrożenia ubóstwem kobiet jest o ok. 1,4 pkt proc. wyższy niż w przypadku mężczyzn i wynosi odpowiednio 17,1% i 15,7%.

W badaniu z 2010 r. w Polsce wskaźnik ubóstwa dla kobiet jest wyższy o 0,3 pkt. proc. od wskaźnika dla mężczyzn. Warto podkreślić zmniejszanie się tej różnicy w kolejnych latach 2005-2010.

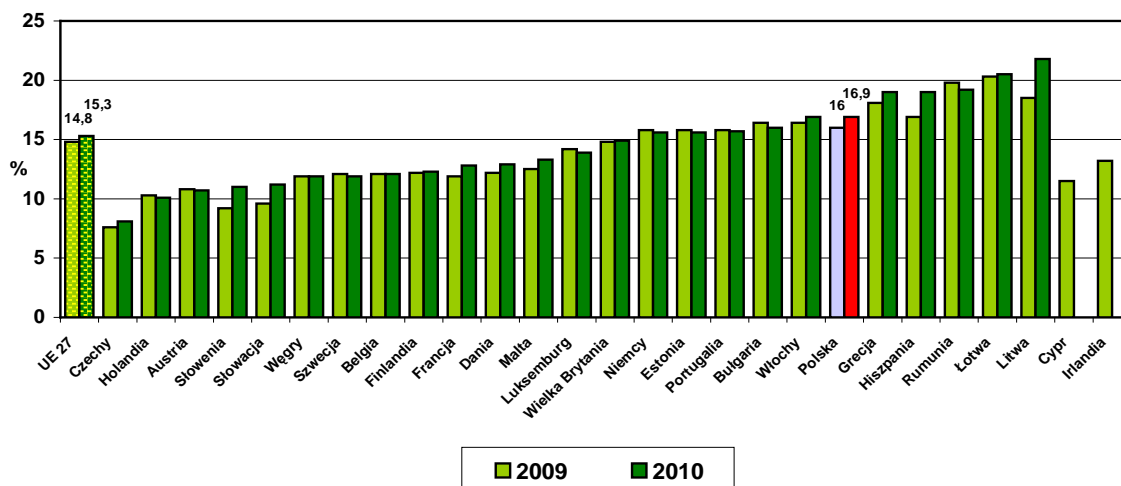

W całej Unii Europejskiej najwyższy wskaźnik zagrożenia ubóstwem notuje się wśród dzieci (0-17 lat) – 20,6% dla UE, a 22,5% w Polsce. Dla osób w wieku produkcyjnym (18-64 lata) zarówno średnia unijna, jak i wskaźnik dla Polski są na poziomie o ok. 5 pkt. proc. niższym niż dla grupy wiekowej 0-17 lat. W tym przypadku wskaźnik dla Polski (16,9%) jest minimalnie wyższy niż średnia dla państw członkowskich UE (15,3%). Natomiast dla osób w wieku 65 lat i więcej wskaźnik zagrożenia ubóstwem dla Polski wynosi 14,2% i jest niższy niż średnia dla UE (15,9%).

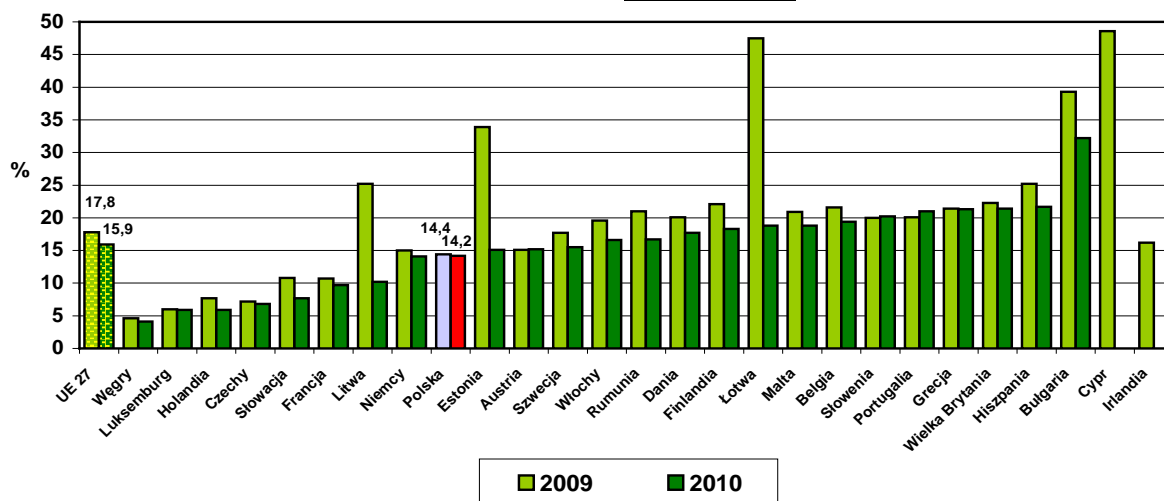
Najbardziej zagrożone ubóstwem są dzieci w Rumunii (31,3%). W grupie osób w wieku produkcyjnym największe zagrożenie ubóstwem występuje na Litwie i Łotwie, zaś w grupie osób najstarszych – w Bułgarii.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych dla osób w wieku 18-64 lat

Warto podkreślić, że choć w grupach wiekowych 0-17 i 18-64 wskaźnik zagrożenia plasuje Polskę wśród krajów o większej skali tego problemu, to wśród osób najstarszych zagrożenie ubóstwem w Polsce należy do mniejszych wśród państw członkowskich UE.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych dla osób w wieku 65 lat i więcej

Warto podkreślić, że wskaźnik zagrożenia ubóstwem bez uwzględnienia w dochodach transferów społecznych innych niż emerytury i renty jest dla Polski w 2010 r. o prawie 7 pkt. proc. wyższy od wskaźnika zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów

społecznych. Różnica ta pokazuje zakres oddziaływania transferów społecznych innych niż emerytury i renty na zmniejszenie rozmiarów zagrożenia ubóstwem w Polsce.

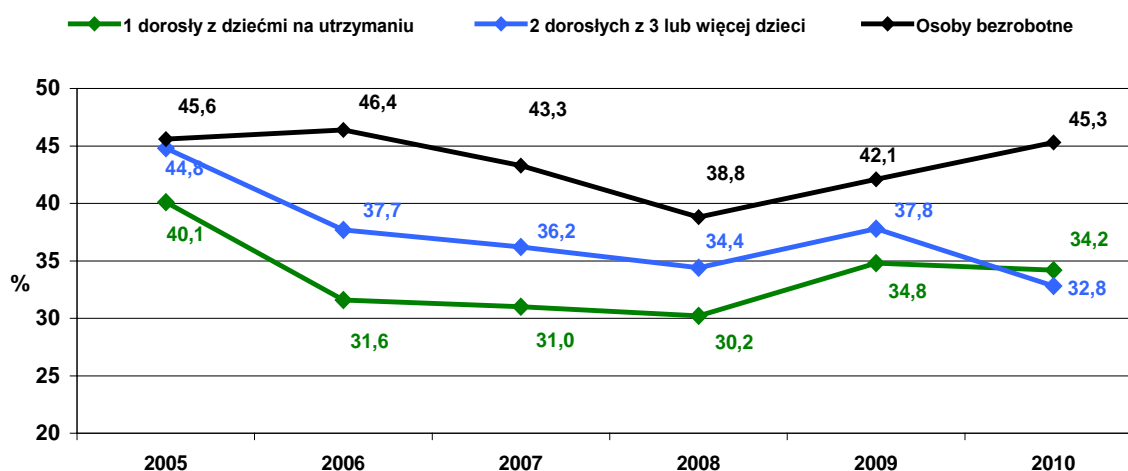
Wśród trzech wyodrębnionych grup wiekowych (0-17, 18-64, 65+) najbardziej zagrożone ubóstwem są dzieci i młodzież. Odsetek osób w tym wieku zagrożonych ubóstwem jest w Polsce o 2 pkt proc. wyższy niż średnio w UE.

Wpływ transferów społecznych na redukcję wskaźnika zagrożenia ubóstwem w Polsce

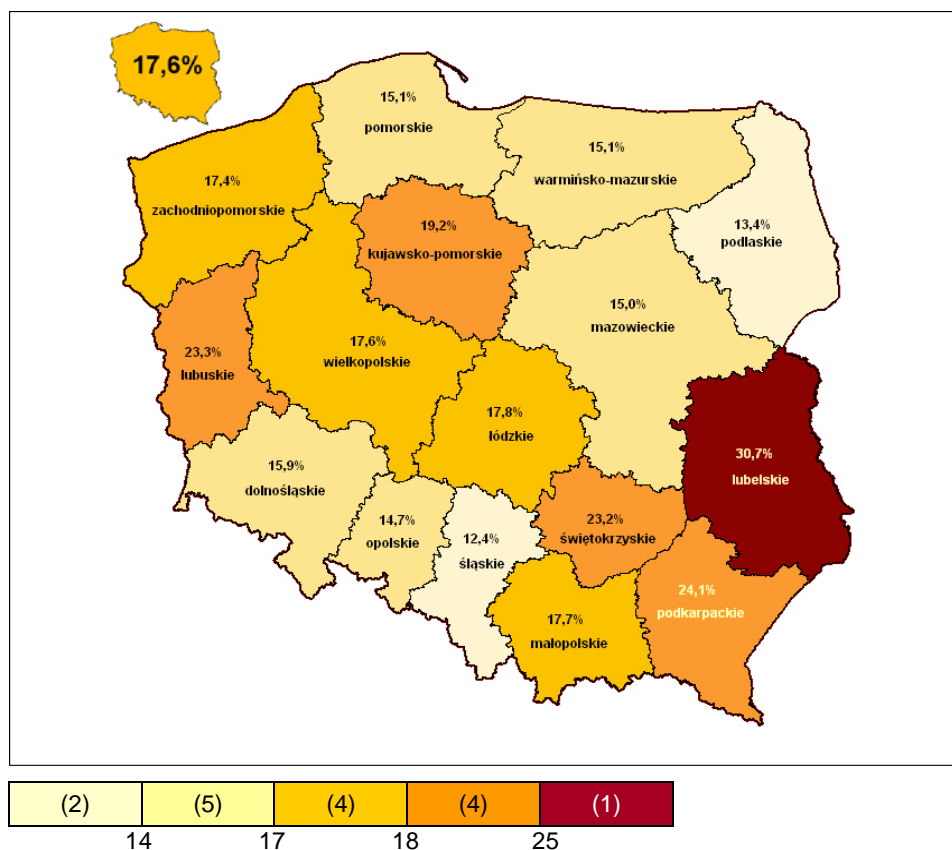
Wskaźniki	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Wskaźnik po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych	20,5	19,1	17,3	16,9	17,1	17,6
Osoby poniżej 18 lat	29,3	26,3	24,2	22,4	23,0	22,5
Osoby w wieku 18-64 lata	20,4	19,1	17,2	16,3	16,0	16,9
Osoby w wieku 65 lat i więcej	7,3	7,8	7,8	11,7	14,4	14,2
Wskaźnik bez uwzględnienia w dochodach transferów społecznych (innych niż emerytury i renty rodzinne)	29,8	28,6	26,5	25,1	23,6	24,4
Osoby poniżej 18 lat	39,0	36,3	34,5	32,5	30,1	30,7
Osoby w wieku 18-64 lata	30,7	29,7	27,1	24,9	23,0	24,1
Osoby w wieku 65 lat i więcej	10,9	11,7	11,6	14,8	17,3	17,5

W największym stopniu zagrożone ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych są osoby bezrobotne (45,3% w 2010 r.) a następnie rodziny wielodzietne z 3 lub więcej dzieci i osoby samotnie wychowujące dzieci. W 2010 roku pierwszy raz odnotowano wyższą wartość wskaźnika dla gospodarstw rodziców samotnie wychowujących dzieci (34,2%) niż dla rodzin wielodzietnych (32,8%).

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w Polsce (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych) dla najbardziej zagrożonych grup społecznych

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem w Polsce (po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych) w 2010 r.

Zróznicowanie przestrzenne ubóstwa w Polsce pokazuje, iż prawie połowa województw charakteryzuje się wyższym od średniej krajowej wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem.

Najniższe zagrożenie ubóstwem występuje w woj. śląskim i woj. podlaskim. Natomiast najwięcej osób zagrożonych ubóstwem jest w woj. lubelskim (ponad 30%). Od roku 2007 woj. lubelskie ma najwyższy wskaźnik zagrożenia ubóstwem wśród 16 województw i jego wartość systematycznie rośnie. Dla woj. podlaskiego wskaźnik ten od 2005 r. systematycznie spada (poza jednorazowym wzrostem w 2008 r.).

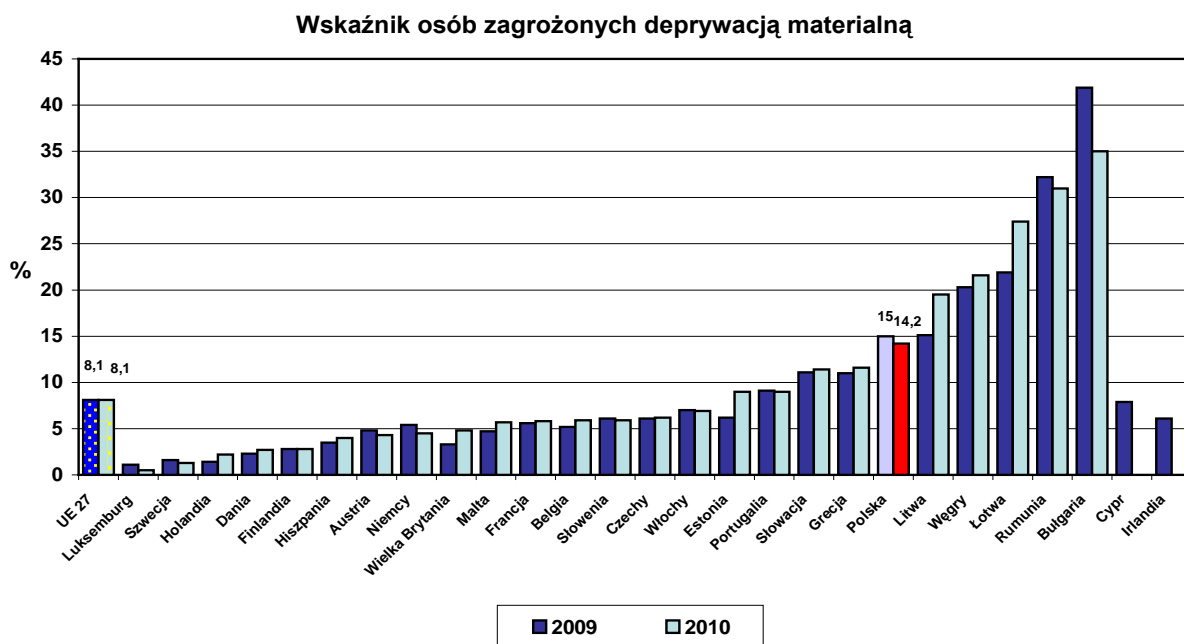
Wskaźnik deprivacji materialnej⁸

Jednym z elementów ubóstwa wielowymiarowego jest wskaźnik deprivacji materialnej. Jako granicę deprivacji materialnej przyjmuje się brak możliwości zaspokojenia z powodów

⁸ Osoby w gospodarstwach domowych deklarujące brak możliwości realizacji ze względów finansowych przynajmniej 4 z 9 wymienionych potrzeb:

1. Deklaracja braku środków finansowych na opłacenie tygodniowego wyjazdu wszystkich członków gospodarstwa domowego na wypoczynek raz w roku
2. Deklaracja braku możliwości, ze względów finansowych, jedzenia mięsa, ryb (lub wegetariańskiego odpowiednika) co drugi dzień
3. Deklaracja braku możliwości, ze względu na trudności finansowe, ogrzewania mieszkania odpowiednio do potrzeb
4. Brak możliwości pokrycia niespodziewanego wydatku (w wysokości odpowiadającej miesięcznej wartości przyjętej w danym kraju granicy ubóstwa relatywnego)
5. Zaległości w terminowych opłatach związanych z mieszkaniem, spłatach rat i kredytów
6. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, telewizora kolorowego
7. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, samochodu
8. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, pralki
9. Brak w gospodarstwie domowym, ze względów finansowych, telefonu (stacjonarnego lub komórkowego)

finansowych co najmniej 4 z 9 wytypowanych potrzeb, uznanych w warunkach europejskich za podstawowe (zob. przepis 8).

Wartość wskaźnika deprivacji materialnej dla Polski od 2005 r. systematycznie spada. O ile w 2005 r. sytuacja ta dotyczyła co trzeciej osoby to w 2010 r. tylko co siódmej. Mimo to wartość wskaźnika deprivacji materialnej dla Polski jest prawie dwukrotnie wyższa od średniej wartości wskaźnika dla państw Unii Europejskiej (14,2% dla Polski wobec 8,1% dla UE). Wyraźnie lepszą sytuację niż w Polsce zaobserwowano nie tylko w większości krajów Europy Zachodniej, ale również w niektórych państwach Europy Środkowo-Wschodniej: Słowenii, Republice Czeskiej, Estonii i Słowacji. Istotnie gorszą sytuację zaobserwowano na Litwie, na Węgrzech, Łotwie, Rumunii i Bułgarii. W dwóch ostatnich wymienionych krajach wskaźnik deprivacji materialnej jest najwyższy - ponad 30%.

W Polsce stosunkowo często zagrożone deprivacją materialną są osoby w gospodarstwach domowych utrzymujących się z niezarobkowych źródeł – ponad 41%; w następnej kolejności osoby z rodzin wielodzietnych (z co najmniej czwórką dzieci na utrzymaniu) – ponad 32%, a także osoby z rodzin niepełnych (matek lub ojców samotnie wychowujących dzieci) - ponad 30%.

W Polsce w 2010 r.- przynajmniej 4 z 9 uwzględnionych potrzeb - nie mogły być zaspokojone przez 14,2% osób, czyli prawie dwukrotnie więcej niż średnio w Unii Europejskiej.

Wybrane wskaźniki deprivacji materialnej na podstawie EU-SILC 2010

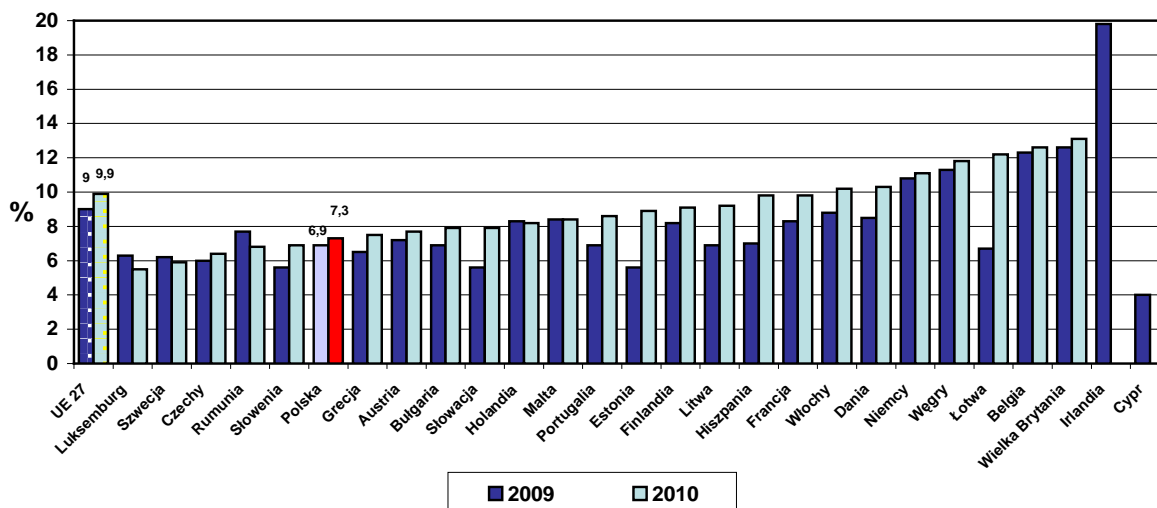
WYSZCZEGÓLNIENIE	Wskaźnik deprivacji materialnej - % osób w gospodarstwach domowych	% osób w gospodarstwach domowych deklarujących brak możliwości realizacji danej potrzeby ze względów finansowych			% osób w gospodarstwach domowych nie posiadających ze względów finansowych samochodu
		tygodniowy wypoczynek rodziny raz w roku	jedzenie mięsa lub ryb co drugi dzień	ogrzewanie mieszkania odpowiednio do potrzeb	
EU-27	8,1	36,8	8,8	8,9	8,1
POLSKA	14,2	59,9	15,5	14,8	11,9
Maksymalna wartość w EU	35,0	77,1	43,2	33,5	43,7
Minimalna wartość w EU	0,5	6,6	0,9	0,5	1,9

Jeżeli weźmiemy pod uwagę możliwość zaspokojenia poszczególnych potrzeb, to na opłacenie tygodniowego wyjazdu wakacyjnego nie mogło sobie pozwolić 59,9% mieszkańców Polski (w Unii - 36,8% osób), na zjedzenie co drugi dzień pełnowartościowego posiłku (z mięsem, rybą lub ich wegetariańskim odpowiednikiem) nie było stać 15,5% osób (w Unii – 8,8%). Pieniądzy na ogrzewanie mieszkania nie wystarczało 14,8% mieszkańcom Polski (w Unii – 8,9%) a samochodu do prywatnego użytku (niezależnie od jego wartości) nie miało z powodów finansowych 11,9% osób (w Unii – 8,1%).

Wskaźnik niskiej intensywności pracy w gospodarstwie domowym⁹

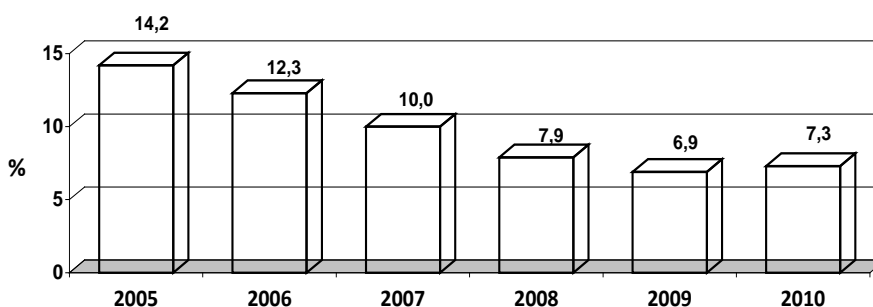
Wskaźnik niskiej intensywności pracy dla Polski regularnie spadał (od 14,2% w 2005 roku do 6,9% w roku 2009). Dopiero ostatnie badanie wykazało nieznaczny wzrost – do 7,3%. Podobna tendencja była widoczna w większości państw UE. Wartość wskaźnika dla Polski znajduje się poniżej średniej unijnej (9,9%).

Wskaźnik osób żyjących w gospodarstwach o niskiej intensywności pracy

⁹ Odsetek osób w wieku 0-59 lat mieszkających w gospodarstwach domowych o bardzo niskiej intensywności pracy, gdzie osoby dorosłe w wieku produkcyjnym (18 - 59 lat) w minionym roku przepracowały mniej niż 20% ich całkowitego potencjału pracy.

**Wskaźnik osób żyjących w gospodarstwach o niskiej intensywności pracy
w Polsce**

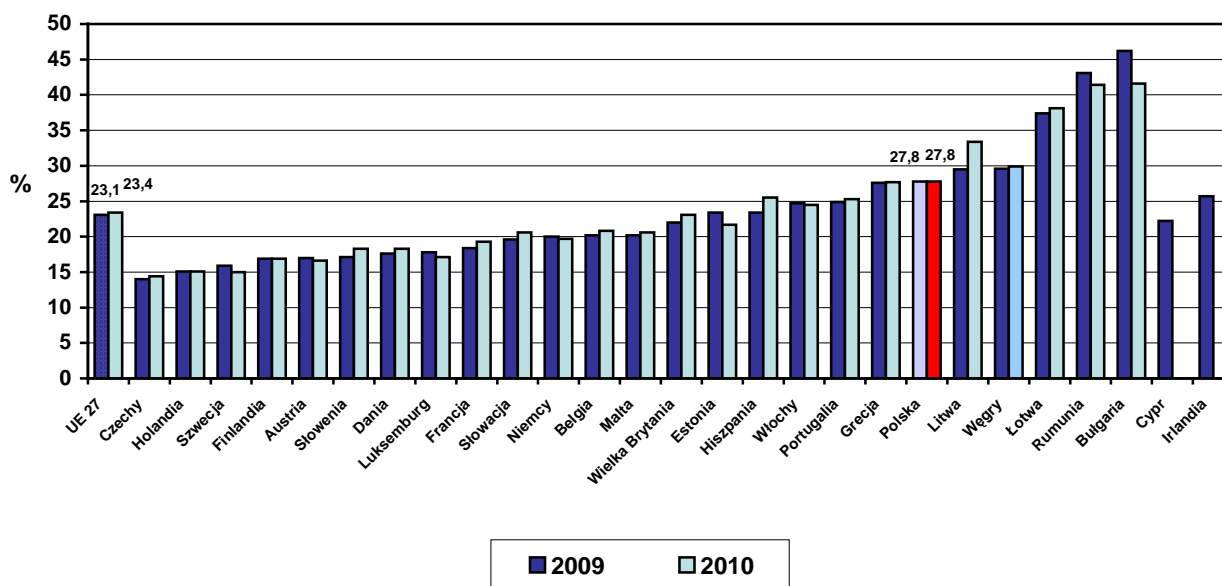

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym ujmuje liczbę osób, które są zagrożone ubóstwem lub deprivacją materialną lub żyją w gospodarstwach domowych o niskiej intensywności pracy.

Polska należy do grupy państw członkowskich UE bardziej zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W 2010 roku odsetek osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pozostał w Polsce na tym samym poziomie w porównaniu do roku poprzedniego - 27,8%. Najniższy poziom wskaźnika odnotowano w Czechach – 14,4% a najwyższy w Bułgarii - 41,6%. Zdecydowane różnice widoczne są dopiero w poszczególnych wskaźnikach.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym¹⁰

¹⁰ Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym jest powiązaniem trzech wskaźników:
 - wskaźnika zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu transferów społecznych,
 - wskaźnika osób zagrożonych deprivacją materialną,
 - wskaźnika osób żyjących w gospodarstwach o niskiej intensywności pracy.

Subiektywna ocena sytuacji gospodarstw domowych i warunków mieszkaniowych

W 2010 r. 35,8% gospodarstw domowych stwierdziło, że „z wielkością trudnością lub z trudnością wiąże koniec z końcem” (w 2009 r. - 36,3 %). „Dość łatwo, łatwo lub bardzo łatwo” koniec końcem wiązało 29,9% gospodarstw domowych (w 2009 r. – 29,1%). Tylko 22,9 % gospodarstw domowych mogło sobie pozwolić na oszczędzanie, po odliczeniu bieżących wydatków (w 2009 r. – 24,0 %).

O poziomie życia rodzin decyduje m.in. możliwość zaspokojenia ich potrzeb konsumpcyjnych. Badanie EU-SILC 2010 jest źródłem informacji o tym, na ile problemy finansowe, które dotyczą części polskich rodzin, powodują ograniczenia w zaspokojeniu potrzeb uznanych w warunkach europejskich za standardowe. Z danych wynika, że ponad 50% gospodarstw domowych (podobnie jak w 2009 r.) nie byłoby w stanie pokryć z własnych środków nieoczekiwanego wydatku w wysokości 800 zł.

Gospodarstwa domowe deklarujące brak możliwości pokrycia z własnych środków nieoczekiwanego wydatku

WYSZCZEGÓLNIENIE	W wysokości 680 zł ^a	W wysokości 800 zł ^a
	2009	2010
OGÓŁEM	51,9	53,0
Miasto	49,8	50,6
Wieś	56,2	57,8
Grupy społeczno-ekonomiczne		
pracowników	45,5	46,2
rolników	38,8	38,8
pracujących na własny rachunek	24,9	27,5
Emerytów	58,7	61,2
Rencistów	79,2	79,0
utrzymujących się z innych niezarobkowych źródeł	76,5	83,3
Typy gospodarstwa domowego		
1 osobowe	64,3	66,4
małżeństwa:		
bez dzieci na utrzymaniu	43,0	44,7
z 1 dzieckiem	38,5	40,2
z 2 dzieci	43,0	43,9
z 3 dzieci	55,1	54,3
z 4 dzieci i więcej na utrzymaniu	79,7	76,5
rodzic z dziećmi na utrzymaniu	71,7	69,3

a Kwota w wysokości odpowiadającej miesięcznej wartości granicy ubóstwa relatywnego dla roku poprzedzającego badanie.

Warto podkreślić, że największy problem z zaspokojeniem tego rodzaju wydatków miały gospodarstwa utrzymujące się z innych niezarobkowych źródeł, renciści oraz rodziny z 4 i więcej dzieci na utrzymaniu. Podobnie jak w latach poprzednich bardziej niekorzystna była sytuacja w tym zakresie na wsi niż w miastach.

Ocena warunków mieszkaniowych gospodarstw domowych (w odsetkach)

